

Profesionalismul în avocatura de azi. Tendințe și perspective

Professionalism of today's lawyers. Trends and perspectives

Le professionnalisme du droit aujourd'hui. Tendances et perspectives

Avocat Szidónia Mihok

Baroul Harghita

Rezumat: Unul dintre principiile care guvernează profesia de avocat este principiul profesionalismului. Codul deontologic al Avocatului Român prevede în art. 14 că în activitatea profesională, avocatul este obligat să acționeze cu profesionalism. În opinia mea, noțiunea de profesionalism nu are o definiție atemporală, acesta capătând noi interpretări în funcție de transformările economice și sociale, atât pe plan național, cât și pe plan internațional.

Cuvinte cheie: Profesionalism, viitorul profesiei de avocat, redefinirea relațiilor sociale.

Introducere

Schimbările tehnologice și informaționale care au avut loc în de la începutul secolului al XXI-lea au influențat în mod esențial viața fiecărui om. Pe lângă acest aspect, în zilele noastre, aprecierea eficienței activității profesionale a suferit schimbări, pe de o parte datorită atitudinii societății de consum, iar pe de altă parte datorită inovațiilor tehnologice care au caracterizat începutul secolului al XXI.-lea. Ca urmare, a crescut nevoia unor specialiști bine pregătiți în domenii nou-apărute, raporturile sociale devenind mai complexe și din punct de vedere juridic. De asemenea, domeniul juridic se îmbină din ce în ce mai mult cu alte domenii, aspect care atrage după sine nevoia profesionalismului mai mult ca niciodată.

Potrivit art. 1 din Statutul profesiei de avocat, aceasta se exercită liber, independent, având o organizare, funcționare și conducere autonome. În activitatea sa, avocatul promovează drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice. În conformitate cu principiile care guvernează profesia de avocat, avocatul trebuie să își îndeplinească obligațiile sale cu profesionalism. Dar ce înțelegem sub noțiunea de profesionalism? Are această noțiune o definiție care este valabilă mai multe decenii, sau trebuie definită odată cu schimbarea raporturilor sociale? În această lucrare mi-am propus să găsesc răspunsuri la aceste întrebări. Motivul pentru

care am ales această temă, îl constituie faptul că în opinia mea, deși avocatul a trebuit să dea dovadă de-a lungul istoriei de profesionalism, azi suntem la punctul zero în a redefini atât relațiile sociale, cât și modul de funcționare a societății, și, implicit, rolul avocatului, care indiferent de schimbarea condițiilor de viață, trebuie să acționeze cu profesionalism.

Capitolul 1. Componenta profesionalismului avocatului

Noțiunea de profesionalism poate fi definită ca acea exigență în desfășurarea unei activități care este indispensabilă reușitei. Reușita însă are un alt înțeles în cazul fiecărei profesii în parte, așadar, se impune să analizăm ce înseamnă profesionalismul în cazul profesiei de avocat.

Din interpretarea Codului deontologic al avocatului român, putem trage concluzia că profesionalismul este acea valoare pe care se bazează și pe care le apără avocatul, atât în exercitarea profesiei, cât și în viața socială. De asemenea, din interpretarea art. 14 din Cod, se desprinde ideea că trăsăturile definitorii ale profesionalismului sunt onoarea, demnitatea, corectitudinea, competența. Ca urmare, apreciez că principiul profesionalismului este acel principiu care cuprinde acele valori esențiale, care definesc profesia noastră

Pentru început, apreciez că este interesantă analiza perspectivei din care examinăm dacă un avocat acționează sau nu cu profesionalism.

O mare parte al justițiabililor intră în procesul de înlăptuire a justiției prin intermediul avocatului. Din perspectiva clientului, un avocat profesionist în primul rând stăpânește vaste cunoștințe de drept, astfel, poate oferi o consultație juridică de calitate, potrivit nevoilor clientului.

Pe lângă acest aspect, avocatul trebuie să stăpânească abilități de comunicare în așa fel încât să se exprime coerent, comunicând eficient, stăpânând și limbajul de drept, dar fiind apt să ofere o explicație veritabilă a legislației, astfel încât clientul să înțeleagă legea aplicabilă situației expuse. Totodată, se impune ca avocatul să fie și un bun ascultător, să înțeleagă problema expusă de client, și să selecteze din informațiile relevante soluționării cauzei.

De asemenea, profesionalismul avocatului se reflectă și în capacitatea sa de a gestiona timpul, fiind necesară o organizare adecvată atât a timpului acordat redactării cererilor, cât și al acordării consultațiilor juridice, impunându-se să ajungă la instanțele de judecată la ora stabilită, indiferent dacă are cauze în acea localitate unde are sediul, sau nu.

Cu toate acestea, profesionalismul avocatului este examinat și de ceilalți participanți la actul justiției, de alți avocați, de procuror și în special de judecător. Sub acest aspect, pe lângă cele arătate mai sus, se impune ca avocatul să aibă capacitatea de a lucra în echipă.

Capitolul 2. Inovație juridică versus inovație etică

De obicei inovația tehnologică are ca punct de plecare o nevoie economică pentru soluții mai rapide, mai eficiente și mai puțin costisitoare. Cu toate că tehnologia avansează, problemele de etică rămân valabile în domeniul juridic, nefiind influențate de aceste inovații. Cu toate acestea însă datorită acestor inovații tehnologice, va opera o schimbare în societate, schimbare care va redefini relațiile sociale¹. De exemplu, deși regula potrivit căreia judecătorul este supus doar legii este în vigoare și în prezent, datorită inovațiilor tehnologice, se poate descrie profilul judecătorului în procesul de deliberare, utilizând platforme și motoare de căutare ale hotărârilor judecătorești, aplicând filtre de căutare care definesc completele de judecată. În urma unei cercetări efectuate în acest sens, se poate preconiza soluția ce se va pronunța într-o anumită cauză, ceea ce poate da naștere la dileme etice sau la un semn de întrebare cu privire la imparțialitatea judecătorului.

De asemenea, în contextul digitalizării, se impune ca un bun profesionist nu doar să respecte actele normative pe perioada desfășurării activității, ci să adopte o atitudine proactivă care să contribuie la extinderea limitelor comunității profesionale în vederea exploatării tuturor beneficiilor oferite de inovația tehnologică.

Astfel în profesia de avocat alfabetismul digital nu poate fi primit, ceea ce până acum nu reprezenta o valoare etică atât de necesară ca azi, deoarece mai nou toți actorii implicați în actul de justiție acceptă ideea de digitalizare, și se conformează noilor reguli și posibilități.

Nu putem să nu facem referire la regulile deontologice care guvernează mediul online, și care caracterizează profesia noastră. Comunicarea online cu clienții și cu instanța de judecată nu reprezintă o noutate, însă regulile de etică din această materie nu sunt cunoscute de toată lumea. Inovațiile tehnologice nano, inovațiile medicale și celelalte inovații vor defini ordinea mondială nouă, iar pentru că sistemul de drept trebuie să reglementeze funcționarea societății în întregime, ne putem aștepta la nenumărate provocări din domeniul moralei. Cu toate acestea însă

¹ N. Gabriella, Jogászi etikai kihívások a technológiai fejlődés tükrében: az etika és a jog innovációjának aktuális kérdései, http://real.mtak.hu/108838/1/JAP-2020-01_NG.pdf

reglementările europene nu au întârziat să apară, fiind deja prevăzută valența juridică a unei postări de emoticon în mediul online².

Capitolul 3. Profesionalismul avocatului – un rău necesar?

Pregătirea profesională continuă este o obligație a avocatului stabilită de lege, ceea ce se explică prin aceea că această profesie necesită un nivel ridicat de competență.

Această pregătire profesională presupune pe de o parte lărgirea cunoștințelor și competențelor în noi domenii ale dreptului, dar și aprofundarea informațiilor deja cunoscute, raportat atât la legislația națională, cât și la legislația internațională.

Pregătirea continuă și adaptarea la noile condiții la care am făcut mai sus referire, pot genera în orice avocat sentimente de supraîncărcare. Studiile³ arată că stresul la care sunt expuși avocații adeseori generează probleme de sănătate mentală în comparație cu celelalte profesii.

Profesia de avocat este o profesie liberală, fiind astfel caracterizat de modelul cererii și ofertei. Acest lucru înseamnă că se poate întâmpla cu ușurință că se răzgândește clientul, își alege un alt avocat, deoarece clientul va angaja acel avocat care corespunde nevoilor sale raportat la scopul pe care dorește să îl obțină. Din această perspectivă, pregătirea profesională continuă a avocaților poate fi o necesitate.

Cu toate acestea, în ultima perioadă s-a discutat⁴ de lipsa de motivație pentru creșterea profesionalismului avocatului, prin prisma faptului că des ajungem în situația în care oamenii apreciază ca activitatea avocatului este lipsită de eficiență, ajungându-se la această concluzie fie datorită pierderii unei cauze, fie a neunității practicii judiciare, fie că angajează un avocat mai puțin pregătit, sau uneori de atitudinea judecătorului.

Astfel, apreciez că pentru a respecta principiul profesionalismului, este necesar ca avocatul să se adapteze la provocările actuale ale lumii, cele mai noi provocări în acest sens fiind digitalizarea, inteligența artificială, suprastandardizarea. Cu toate că aceste noi provocări au

² Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor)

³ *Lawrence S. Krieger, Kennon M. Sheldon, What makes lawyers Happy? A data driven prescription to redefine professional success.* <https://ir.law.fsu.edu/articles/94/>

⁴ Av.prof.univ.dr. Ioan Chelaru, Aspectele ale stării avocaturii în România, <https://www.juridice.ro/essentials/1731/aspecte-ale-starii-avocaturii-in-romania>, accesat la data de 11.04.2022

caracterizat avocatura în ultimii ani, nu putem face abstracție nici de cele mai recente provocări: criza economică și fluctuațiile ei, consecințele pandemiei care se reflectă în procesul de înfăptuire a justiției. Un avocat trebuie să aibă cunoștințe despre actualele schimbări economice, sociale și juridice locale, naționale și internaționale. Fără aceste cunoștințe avocatul nu poate oferi acea consultație juridică de care are nevoie clientul.

Cu toate acestea detaliile fac diferența, ceea ce este valabil și pentru profesia noastră. O exprimare greșită în sala de judecată, o greșeală gramaticală poate afecta finalitatea unui proces, făcând o impresie negativă atât judecătorului, cât și clientului. În zilele noastre, aceste detalii sunt și mai importante, dat fiind multitudinea actelor normative care reglementează instituțiile, precum și multitudinea domeniilor care pot face obiectul unei judecăți.

Capitolul 4. Profesionalismul avocatului – tendințe și perspective

Conceptul tradițional al profesionalismului unui avocat⁵ corespunde practic cu rolul avocatului: un avocat este profesionist dacă asistă prin conștiinciozitate clientul său, utilizând toate mijloacele legale în acest sens, fără a urmări vreun interes personal. Conform acestei orientări însă pentru a fi un bun profesionist, avocatul nu trebuie să țină cont decât de aspectele juridice în desfășurarea activității sale, fără a avea în vedere morala, obiceiurile sau religia⁶.

Deși această orientare este una veche, tindem să sperăm că nu mai este în vigoare. Cu toate acestea, adeseori activitatea avocatului este judecată doar în funcție de această orientare, uneori atât justițiabilii, cât și celelalte persoane prin media apreciind că dacă avocatul pierde procesul, atunci rolul acestuia este inexistent. Această orientare evită să ia în considerare că în activitatea sa, avocatul nu își asumă o obligație de rezultat, adeseori clientul având o părere pozitivă despre avocat numai dacă acesta câștigă procesul. Cu toate acestea însă, orientarea actuală este cea că rolul avocatului este acela de a facilita exercitarea autonomiei morale al clientului, în limitele legii, avocatul luptând pentru drepturile clientului său în fața autorităților de stat⁷.

⁵ Trevor C.W.Farrow: Sustainable Professionalism, <https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/ohlj/vol46/iss1/2/>

⁶ Această orientare se reflectă cel mai bine în cele afirmate de avocatul Henry Brougham care a fost avocatul reginei Caroline în procesul în care regele George IV. a acuzat-o de infidelitate, acesta spunând că avocatul cunoaște o singură persoană de-a lungul procesului în care este angajat: pe clientul său.

⁷ Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a definit avocatul ca fiind o persoană calificată și autorizată în conformitate cu legislația națională pentru a pleda și a acționa în numele clienților săi, pentru a se angaja în practicarea legii, pentru a apărea în fața instanțelor sau pentru a oferi consiliere și a reprezenta clienții pe probele juridice.

Această orientare este justificată în special în procesele penale, arătându-se în doctrină că în materia dreptului penal clientul merită să fie apărat de un bun profesionist, mai ales dacă autoritățile iau măsuri privative de libertate. Profesionalismul avocatului în aceste domenii sprijină în fapt integritatea societății, deoarece avocatul contribuie la apărarea drepturilor fundamentale ale oamenilor.

Deși literatura de specialitate nu face referire la procesele civile, apreciez că în aceste domenii rolul avocatului nu se evidențiază atât de accentuat, raportat la rolul activ al judecătorului în materie civile, rol care este exercitat în virtutea principiului aflării adevărului.

O altă problemă este că rezultatul unui litigiu durează de obicei mulți ani, iar până la pronunțarea hotărârii, avocatul este considerat un bun profesionist dacă răspunde de îndată la telefon, dacă își amintește detaliile cauzei sale și dacă este disponibil a oferi sfaturi juridice de îndată la solicitarea clientului.

Pentru a contribui la asigurarea acestui profesionalism, la care face referire legiuitorul se impune acordarea posibilității avocaților să se implice în modificările legislative, asigurarea oralității, fără a limita drastic timpul acordat de dezbateri.

Capitolul 5. Concluzii

Profesionalismul înseamnă mai mult decât cunoașterea legii, fiind necesar ca un avocat să aibă abilitățile necesare privind tehnologia, dar totodată și competențe digitale și interdisciplinare, chiar dacă este specializat pe un anumit domeniu, abilități care în trecut nu erau necesare.

Deși poate părea că dacă activitatea unui avocat în urmă cu 15 ani a fost caracterizată prin profesionalism, activitatea acestuia a rămas la fel în privința calității, fără a face eforturi, inovația poate răsturna această prezumție.

Profesionalismul unui avocat nu se manifestă doar în cunoștințe juridice vaste, ci și în sinceritatea, morala, onoarea, abilitățile de comunicare, capacitatea de a lua decizii, de a soluționa probleme, munca în echipă ale avocatului, iar legiuitorul a avut în vedere toate aceste aspecte atunci când a stabilit că avocatul trebuie să acționeze cu profesionalism.

Profesionalismul este acel principiu care trebuie să caracterizeze activitatea unui avocat, însă sensul termenului de profesionalism se schimbă odată cu noile provocări mondiale și sociale ce caracterizează lumea. Cu toate acestea, acest principiu este cel care face ca profesia noastră să fie cea mai frumoasă, și plină de provocări. Apreciez că profesionalismul se evidențiază în special

în detalii. Profesionalismul este „ADN-ul de luptător”, astfel cum spunea Av.prof.univ.dr. Ioan Chelaru.